

Alg. 547

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego LW. 79.046/905 dotyczącem Zakładu sadowniczego w Zaleszczykach i wogóle popierania sadownictwa w kraju.

Wysoki Sejmie!

Wyczerpująco zdaje Wydział krajowy sprawę ze swej działalności zmierzającej do uporządkowania i rozwoju produkcji sadowniczej w Galicyi. Nie powtarzając szczegółowo treści sprawozdania, uważa Komisya gospodarstwa krajowego za potrzebne następujące zrobić uwagi, trzymając się porządku w sprawozdaniu zachowanego.

W tegorocznym sprawozdaniu pominiętemi zostały sprawy poruszone przez Komisję gospodarstwa krajowego w zeszłorocznym sprawozdaniu komisyjnym Ls. 1.526/904 r. a mianowicie:

1. handel owocami;
2. spis drzew owocowych;
3. nasiona dzikich drzew owocowych;
4. warzywnictwo;
5. produkcya roślin ozdobnych;
6. rozszerzanie pisma „Ogrodnictwo“;
7. umieszczenie i żywienie chłopców w Zaleszczykach;
8. organizacya zbiorowych wycieczek na wystawy ogrodnicze;
9. otwarcie szkoły ogrodniczej w Krakowie.

Ze szczególniejszym naciskiem zaznaczyć musi Komisya, że niezmiernie ważna sprawa hodowli i sprzedaży szczepów w ogródkach nauczycieli ludowych, omówiona obszernie w zeszłorocznym sprawozdaniu przez Wysoki Sejm przyjętem, tego roku pominiętą zupełnie została. Budzą się poważne obawy, czy nie wzmogło się niebezpieczeństwo rozdawnictwa złych szczepów, czytając sprawozdanie Rady szkolnej krajowej z roku 1903/4 str. 70—72. Komisya nie wątpi, iż Wydział krajowy zdoła doprowadzić do jednolitej działalności wszystkich władz na polu sadownictwa zgodnej z wyraźną wolą Wysokiego Sejmu.

Ad A. Zakład sadowniczy w Zaleszczykach.

Załowac należy, że sprawozdanie p. Lauchego dołączonem być nie mogło, gdyż je Wydział krajowy jeszcze nie otrzymał. Ułatwiłoby to wydanie sądu, o ile Zakład w Zaleszczykach jest odpowiedzialnym do produkcji drzewek dla całego kraju a w szczególności dla jego części zimniejszych i wilgotniejszych.

Zdaniem Komisji gospodarstwa krajowego musi rzecz ta być poważnie bardzo badaną, bowiem ważną jest niezmiernie ze względu na skuteczność starań o podniesienie sadownictwa.

Nie ulega natomiast zdaje się wątpliwości, że drzewka wyhodowane w Zaleszczykach doskonałemi będą dla powiatów południowych i mających klimat suchszy

a cieplejszy. Potrzeba mieć o przydatności drzewek najzupełniejszą pewność, nim wszelkie projektowane zwiększania ogrodu w Zaleszczykach pod poważną ocenę poddane będą. Komisya jest zdania, że cztery względy rozważyć potrzeba przy rozszerzaniu istniejących krajowych szkółek drzew owocowych: a) klimat i położenie, b) wydatki, c) kierownictwo i nadzór, d) konkurencya zakładom prywatnym. Co do d) wyraża Komisya przekonanie zgodnie z zapatrywaniem Wydziału krajowego, że nie jest zadaniem zakładów krajowych uniemożliwienie rentownej prywatnej produkcji umiejętniej i dobrej szczepów owocowych najprzód z powodu, iż zwiększającemu zapotrzebowaniu zakłady krajowe zadość uczynić nie zdołają, co przy zniszczeniu prywatnej produkcji spowodować musi import zagraniczny, a powtórę, ponieważ przedsiębiorczość prywatną, rozszerzenie pól produkcji władze krajowe raczej popierać a nie utrudniać lub uniemożliwiać winny. Komisya gospodarstwa krajowego uważa wszelką tendencję do uszczuplenia produkcji prywatnej za szkodliwą i nie zgodną z interesem publicznym. Natomiast uznaje Komisya, iż rzeczą konieczną jest wobec prywatnych przedsiębiorstw zająć stanowisko życzliwe, gdzie potrzeba poprzez wszelką pomocą pod warunkiem jednak, że zakład prywatny podda się fachowej kontroli, zobowiąże się po omówionych cenach sprzedawać drzewka dobre i w odpowiednich odmianach związkom czy jednostkom przez Wydział krajowy wskazanym. Przy oznaczaniu cen za drzewka należy ze względu na ogólne gospodarstwo krajowe bezstronnie obliczać ich wysokość, aby uwzględniając właściwości naszego klimatu, odbiorca mógł jak najtaniej kupić drzewka od producenta sprzedającego bez straty.

Komisya nie sądzi, aby krajowe przedsiębiorstwo przerobów owocowych już nie w formie prób tylko, lecz jako rentująca się fabrykacya na większą skalę miało widoki powodzenia. Komisya nie może zgodzić się ze zdaniem Wydziału krajowego, jakoby założenie fabryki przerobu owoców w Zaleszczykach było rzeczą wskazaną tem bardziej, iż nakład znaczny potrzebny i że ramy i charakter całego zakładu taką fabrykacyą zupełnie zmienionymi będą. Wydział krajowy od początku przeciwnym był przeobrażeniu zakładu w Zaleszczykach na szkołę sadowniczą. Komisya uznając w zupełności zapatrywanie to jako racjonalne, z tych samych powodów uważa urządzenie szkoły przeróbki owoców jako nieodpowiednie. Przy należytej wysprzedaży szczepów, przy użyciu drzew matecznych na zrazy produkcya owocowa w zakładzie mimo małego, zasadzonego wzorowego sadu wielką być nie może, zaś kupować owoce a sprzedawać wyroby owocowe ani ze względów finansowych ani ogólnie gospodarczych nie jest dla kraju rzeczą odpowiednią. Co innego, gdy ktoś prywatny poweźmie zamiar założenia fabryki przetworów owocowych. Pomoc ze strony kraju wszelaka byłaby w takim razie wskazaną, a p. Zajac mógłby i powinien na prośbę fabrykanta w pierwszych czasach przeróbki kierować nią i przyczynić się do ustalenia przedsiębiorstwa. Oczywiście rzeczą jest, że przerabianiu pozostałych owoców własnych w Zaleszczykach — jak dotychczas Komisya nie zarzucić nie może.

Komisya sądzi, że objazdy p. Brzezińskiego wpływają bardzo skutecznie na rozszerzenie się zamiętowania do sadownictwa, jak niemniej na zrozumienie potrzeby wiadomości fachowych przy zakładaniu i utrzymywaniu sadów. Komisya pragnie, aby p. K. Brzeziński, o ile tylko zajęcia w zakładzie mu pozwolą, i w przyszłości swą dotychczasową pożyteczną rozwijał działalność, zwiedzając miejscowości, w których produkcya sadownicza jest znaczniejszą lub w których dopominają się od niego pouczenia i porady.

Ad B. Popieranie sadownictwa w kraju.

Niezmiernie ważną sprawę przeszczepiania drzew owocowych z wielkim naciskiem omawia sprawozdanie Wydziału krajowego. I zupełnie słusznie. Na setki tysięcy liczyć z pewnością można drzewa w Galicyi, które przeszczepione dałyby w krótkim czasie ilość wielką doborowego sprzedajnego owocu. Z zupełnem uznaniem przyjmuje Komisya gospodarstwa krajowego do wiadomości działalność Dra Golińskiego i należy szczerze pragnąć, aby Wydział krajowy z całą usilnością poparł taką samą akcyę we wszystkich okolicach kraju. Tem ustali się szybko przekonanie u ludności, że wiedza sadownicza jest potrzebną, że należy słuchać rad ludzi wykształconych — niewiara w postęp ustąpić szybko będzie musiała.

Rozszerzając przeszczepianie można bardzo łatwo od razu ustalić produkcję pewnych odpowiednich odmian dla danych okolic. Komisya gospodarstwa krajowego już kilkakrotnie z uznaniem przyjmowała do wiadomości tendencję jednostajnienia produkcji owocowej, w tej też myśli wyraża Komisya życzenie, aby poprawiony dobór odmian jak najprędzej ogłoszonym został.

Drugą bardzo ważną sprawę omawia Wydział krajowy, mianowicie sprawę utrzymywania stałego krajowego inspektora sadownictwa. Komisya zgadza się z zapatrywaniem Wydziału krajowego i uznaje powody, które zniewoliły do odłożenia załatwienia do roku przyszłego. Jedno tylko przy tem podnieść należy. Osobistość upatrzona na inspektora musiałaby przed rozpoczęciem urzędowania poznać dokładnie najprzód stan sadownictwa w całej Galicyi a następnie zwiedzić kraje, w których produkcya owocowa jest poważną ze szczególniejszem zwróceniem uwagi na produkcję t. zw. polną w przeciwstawieniu do małej produkcji w sadach zamkniętych a gęsto obsadzonych. Wszystkie kategorie własności u nas nadają się bardzo do produkcji owocowej polowej, która też w tak gęsto zaludnionym kraju ze wszech miar jest wskazaną.

Bardzo poważnym środkiem zachęcającym i pouczającym są sady wzorowe. Wydział krajowy rozważy, w których miejscowościach, w jakich rozmiarach wedle obmyślanego planu tworzenie sadów wzorowych jest wskazaniem i czy nie można by połączyć powstawanie nowych sadów ze stacyami obserwacyjnymi tak dla każdej produkcji potrzebnymi.

Oprócz załatwienia sprawozdania Wydziału krajowego musi Komisya gospodarstwa krajowego zwrócić uwagę Wysokiego Sejmu na wielkie utrudnienie handlu drzewkami z cesarstwem rosyjskiem przez to, iż tylko niewiele komór celnych ma prawo przyjmowania i ekspedycyowania drzewek. Dotychczas są w Galicyi dwie komory celne, przez które posyłać drzewka można. Jest rzeczą konieczną, aby obecnie przy pertraktacyach o odnowienie traktatu handlowego c. k. rząd zażądał otwarcia granicy na wszystkich stacyach kolejowych dla przewozu drzewek tak owocowych jak i ozdobnych. Szczególniejsze znaczenie dla nas mają stacje południowo-wschodnie, któremi najtaniej drzewka do południowej i południowo-wschodniej części państwa rosyjskiego dowieśćby można. Z powyższych powodów uchwalenie przez Wysoki Sejm rezolucyi, którą Komisya proponuje, byłoby rzeczą bardzo potrzebną.

Towarzystwo ogrodniczo-sadownicze w Wieliczce wniosło dwie petycye L. s. 3.731 i 3.732 równobrzmiące z prośbą o udzielenie subwencji. Komisya gospodarstwa krajowego nie wątpi, że Wydział krajowy petycye te uwzględni w myśl ustępu tegorocznego sprawozdania Wydziału krajowego str. 13 i w myśl zeszytorocznej uchwały Wysokiego Sejmu dotyczącej petycyi Ls. 1.022/904,

Komisya gospodarstwa krajowego wnosi :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowym Zakładzie sadowniczym w Zaleszczykach i o popieraniu sadownictwa w kraju.

2. Petycye Towarzystwa ogrodniczo-sadowniczego w Wieliczce Ls. 3.731/905 i 3.732/905 odstępuje się Wydziałowi krajowemu do uwzględnienia.

Tem załatwionemi zostały petycye Ls. 3.731/905 i 3.732/905.

Rezolucya.

Wzywa się c. k. rząd, aby przy pertraktacyach o odnowienie traktatu handlowego z cesarstwem rosyjskiem uzyskał od tegoż otwarcia wszystkich komór celnych dla przewozu drzew i krzewów owocowych i ozdobnych.

Przewodniczący :

Gorayski.

Sprawozdawca :

Gniewosz.

